

Голі-Оглу Т. В., к. філол. н, доцентка

Приазовський державний технічний університет (Дніпро, Україна),

Гармаш О. Л., д. філол. н., професорка

Приазовський державний технічний університет (Дніпро, Україна)

ФУНКЦІОНАЛЬНЕ НАВАНТАЖЕННЯ КАЛАМБУРІВ В АМЕРИКАНСЬКОМУ СИТКОМІ «ТЕОРІЯ ВЕЛИКОГО ВИБУХУ»

Каламбур є невід'ємною частиною людського повсякденного спілкування як постійний процес створення нових форм слів та фраз. Кожна людина здатна створити по-різному структуровану гру слів відповідно до власного знання мови та творчого підходу [1, с. 29]. Проте, щоб створити каламбур, підкреслити силу мовної гри потрібно усвідомлювати і сприймати як реальну спеціально вигадану ситуацію [3]. Функціональні можливості каламбурів досить широкі, проте залежать від стилістичної та жанрової віднесеності тексту. Так, у масмедійних текстах вони часто застосовуються як мовний засіб привернення уваги читача / слухача. Проте слід усвідомлювати, що неконтрольоване використання каламбурів може спровокувати комунікативно-прагматичні невдачі і зробити комунікацію неуспішною, позбавленою результату, адже гумор має національно-культурне маркування і як наслідок – те, що смішно в Сполучених Штатах Америки не завжди так само сприймається в інших країнах та культурах [2].

Каламбури легше і комунікаційно адекватно сприймаються реципієнтами, коли вони мають не лише лінгвальне (словесне) втілення, а й візуалізацію. У візуалізованих каламбурах, якими є аудіовізуальні матеріали без титрів або тексту, невідповідність забезпечується певними візуальними елементами, які є неоднозначними та відповідають двом різним гештальтам (у лінгвістичних термінах, сценаріям) з антагоністичними значеннями.

Варто також зазначити, що гумор розкриває соціокультурну

специфіку тієї чи іншої нації, відбиваючи сучасні та історичні реалії, традиції, риси національного характеру, стереотипи. Специфіка американського гумору обумовлена, насамперед, соціально-історичними чинниками: хоча він виник в англomовному середовищі і ввібрав у себе характерні для Великобританії риси, той факт, що кілька останніх століть ці країни розвиваються за власними культурно-історичними траєкторіями, пояснює, як американський гумор набув низки специфічних особливостей. Притаманний йому особливий стиль обумовлюється різноманітністю тематики, видів та форм втілення смішного.

У сучасній картині світу своєрідним «сховищем» американського гумору виступають телесеріали, саме тому в багатьох країнах про американців судять за їхніми комедіями, ситкомами та скеч-шоу. Комедійні серіали вирізняються з-поміж інших кінотворів живою, актуальною мовою; тексти їх сценаріїв містять велику кількість діалогів і жартів за одиницю часу. Сценарій серіалу є динамічним, пластичним; він розробляється та коригується упродовж самого знімального процесу, щоб бути більш природним, тому каламбур у таких текстах має імпровізаційний характер і створюється самими акторами у процесі продакшн. Тому можна стверджувати, що епізоди з каламбурами є обов'язковим атрибутом американських комедійних серіалів взагалі і ситуаційних комедій (ситкомів) зокрема.

Більшість мовців застосовує каламбури як найдієвіший спосіб досягнення гумористичного, саркастичного чи сатиричного ефекту. На відміну від жартів, гумор і сатира є відображенням інтелекту і комічних форм, прийнятних для розуму і насичених змістом. Наприклад, у фразі з американського ситкому «Теорія великого вибуху»: *Howard: Hi! It's hot here, must be summer!* – основною функцією контекстуального каламбуру «*summer*» є гумористичний ефект. Деяким глядачам зрозуміти це під час перегляду ситкому важко, але, подумавши, вони переконуються, що гумористична функція каламбуру використовується для досягнення

комічного ефекту, адже «Summer» – це також ім'я відомої акторки, тут Говард використовує лексеми «hot» та «summer», щоб описати її привабливою та сексуальною. Каламбурне використання прикметника «hot» та іменника «summer» одночасно для вказівки на зміну погоди і для опису людини виконує функцію створення гумористичного та саркастичного ефекту. Варто зазначити, що саме цей тип характеристики людини та її зовнішності досить поширений в англомовних колах. Так, в інтернет-просторі часто використовуються задля привернення уваги читачів чи глядачів заголовки на кшталт «*The Top 10 Hottest Women Named Summer*». Тому певна двозначність і додаткове змістове наповнення цього каламбурного поєднання слів виступає лінгвальним матеріалом для створення комічного ефекту.

Каламбур – прийом багатофункціональний, тому ще однією його функцією є естетична, що полягає в здатності каламбуру втілювати емоційність мови, дарувати читачам і слухачам моральну й духовну насолоду, озвучувати, певним чином «матеріалізувати» внутрішній світ героїв, їхні духовні пошуки і переконання. При цьому між елементами всередині структури каламбуру та ментальним простором сприйняття його реципієнтом може виникати певний конфлікт, але керуючись досвідом і загальними знаннями, реципієнт вирішує конфлікт і розпізнає образність і комізм висловлювання: *Howard: Starting tomorrow, I am turning over a new leaf*. Перед слухачем з'являється фраза такої конструкції: «Говард перегорне сторінку». На перший погляд, це логічна нісенітниця, тому що про книгу в оригінальній англомовній фразі не йдеться. Тут, використовуючи асоціативні зв'язки з листком дерева або сторінкою книги, можна легко дозволити слухачеві відчувати красу цієї фрази, адже герой ситкому вказує, що перегортання сторінки означає прощання з минулим і початок нового життя.

У ситкомі «Теорія великого вибуху» також фіксуємо каламбури, що реалізують функцію переконання. Персонажі іноді не використовують

прямі речення для вираження своїх цілей; натомість, щоб актуалізувати функцію переконання, вони використовують гру слів у процесі демонстрації свого комунікативно-прагматичного наміру. Це робить мовлення персонажів ситкому більш евфемістичним, більш осмисленим та доречним у конкретній комунікативній ситуації. Зокрема: *Sheldon: Be a lamb and open it for me. Leonard: Why? What's the problem?* У цьому короткому діалозі «*lamb*» є контекстуальним каламбуром, який має два значення: перше – «ягня», а друге – «добра людина», так часто називають також покірну або лякливу людину. Зазначена функція каламбуру реалізується і в українському перекладі, де один герой звертається до іншого із проханням «*будь зайчиком*». Образ «зайчика» має подібну до англійського «*lamb*» конотацію і викликає асоціацію із проханням батьків до дитини бути слухняною і зробити те, про що її попросили. Тож функція переконання за допомогою каламбуру досягається досить легко.

Отже, каламбур як результат гри слів є одним з найдієвіших мовних засобів створення комічного ефекту в аудіовізуальних текстах, зокрема і в американському ситкомі «Теорія великого вибуху». Багатофункціональна спрямованість каламбуру в ситкомі виступає, насамперед, засобом привернення уваги глядачів; у цьому реалізується рекламна функція каламбуру в масмедійних аудіовідеотекстах. Окрім рекламної функції, каламбури виконують у ситкомі естетичну, емоційну функції і слугують мовним засобом розпізнавання, створення комічного художнього образу і ситуативно-комічного ефекту в цілому.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Космеда Т. А., Халіман О. В. Мовна гра в парадигмі інтерпретативної лінгвістики: граматики оцінки, граматична іграма: теоретичне осмислення дискурсивної практики. Дрогобич : Коло, 2013. 228 с.
2. Chiaro D. Verbally Expressed Humour on screen: Reflections on translation and reception. *The Journal of Specialised Translation*. 2006. Vol. 6.

P. 198–208.

3. Delabastita D. There's a Double Tongue: An Investigation into the Translation of Shakespeare's Wordplay, with Special Reference to Hamlet. Amsterdam, Atlanta : Rodopi, 1993. 522 p.